

Justyna Trubalska
Lublin
justyna.trubalska@gmail.com

Debata w sprawie utworzenia Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej

East Asian Community establishment debate

Streszczenie:

Celem opracowania jest przedstawienie debaty w sprawie utworzenia Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej. Na potrzeby pracy wyodrębniono dwa obszary analizy. Pierwszy, obejmuje koncepcję Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej. Drugi odnosi się do form Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej.

Wybór koncepcji został spowodowany rolą, jaką poszczególne koncepcje odgrywają w procesie budowy Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej. Na płaszczyźnie gospodarczej zostały przedstawione główne założenia idei bloków handlowych oraz idei porozumień handlowych. Na płaszczyźnie politycznej – założenia idei pokojowego współistnienia oraz idei pragmatycznego partnerstwa. Natomiast na płaszczyźnie społeczno – kulturowej obecnie można mówić o dominującej roli idei wartości azjatyckich.

Słowa kluczowe: Azja Wschodnia, Wspólnota Wschodnioazjatycka, procesy integracji, Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo – Wschodniej, Wspólnota Gospodarcza Azji i Pacyfiku.

Summary:

The aim of this study is to present the debate concerning the establishment of the East Asian Community, further referred to as EAC. For the purpose of this thesis two analytical areas have been distinguished. The first area deals with the very conception of the East Asian Community, while the second area concerns its forms.

The choice of the conception depends on its role in the creation of EAC. The economic plane introduces the main principles of the trade bloc idea as well as the idea of the trade agreement. The political plane, on the other hand, presents the peace coexistence idea together with the pragmatic partnership. On the socio-cultural plane the dominant role at the moment is played by the main Asian values.

Keywords: East Asia, East Asia Community, integration process, Association of South East Asian Nations, Asia-Pacific Economic Cooperation.

1. Uwagi wstępne

Od początku lat 90. XX wieku procesy integracji w regionie Azji Wschodniej przeżywają renesans. Powyższe tendencje są skutkiem zmian zachodzących w środowisku międzynarodowym. Celem niniejszego opracowania jest analiza koncepcji Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej. Na potrzeby pracy wyodrębniono dwa obszary analizy. Pierwszy, obejmuje debatę w sprawie koncepcji Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej. Drugi odnosi się do debaty w sprawie form Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej.

W procesie budowy Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej prym wiedzie założenie o dominującej roli gospodarki. Procesy integracji w sferze gospodarczej przekładają się na płaszczyznę polityczną oraz na płaszczyznę społeczno - kulturową. Należy jednak zauważyć, iż na obecnym etapie integracji współpraca na płaszczyźnie społeczno - kulturowej jest czynnikiem o małym znaczeniu.

W poniższym opracowaniu analizie zostały poddane koncepcje współpracy w ramach każdej z wyżej wymienionych płaszczyzn. Wybór koncepcji został spowodowany rolą, jaką poszczególne koncepcje odgrywają w procesie budowy Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej. Na płaszczyźnie gospodarczej zostały przedstawione główne założenia idei bloków handlowych oraz idei porozumień handlowych. Na płaszczyźnie politycznej założenia idei pokojowego współistnienia oraz idei pragmatycznego partnerstwa. Natomiast na płaszczyźnie społeczno - kulturowej obecnie można mówić o dominującej roli idei wartości azjatyckich.

Istotą Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej jest jej podmiotowy i przedmiotowy charakter. Jak podkreśla N. Bisley określenie „wspólnoty” dla określenia procesu Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej nie jest przypadkowe. Mylne jest również utożsamianie wspomnianego pojęcia z takimi pojęciami jak: forum, stowarzyszenie, grupa, czy też komisja. Jego zdaniem pojęcie „wspólnota” zawiera w sobie więcej niż tylko relacje, które ograniczają się do współpracy technicznej i funkcjonalnej. W przypadku analizowanej Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej pojęcie nasuwa skojarzenia mówiące o możliwości zidentyfikowania ugrupowania, którego stosunki obejmują szerszy i głębszy zakres współpracy, często odnoszący się do poczucia więzi między jej członkami. Istotą pojęcia „wspólnota” jest jej wyraźnie określony cel – współpraca gospodarcza i polityczna, która jest możliwa w odejściu od powiązań instytucjonalnych¹.

Podmioty biorące udział w procesie Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej zostały wydzielone w oparciu o przynależność państw do Stowarzyszenia Narodów Azji

---

¹ N. Bisley, East Asia's Changing Regional Architecture: Towards an East Asian Economic Community, "Pacific Affairs", 2008, vol. 80, nr 4, s. 605–606.

Południowo – Wschodniej. Są to: Indonezja, Filipiny, Malezja, Singapur, Tajlandia, Brunei, Wietnam, Laos, Mjanma, Kambodża, z uwzględnieniem państw biorących udział w procesie ASEAN +3, to jest: Japonia, Chiny i Korea Południowa².

Na potrzeby niniejszego opracowania pojęcie Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej zostało zdefiniowane, jako proces grupujący państwa – zarówno w oparciu o powiązania gospodarcze, jak i polityczne – który nadaje sens interesom oraz celom przyjętym przez państwa wchodzące w jej skład, co przekłada się na poczucie i rozwijanie wspólnych wartości.

Uczestnicy skupieni w ramach procesu budowy Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej przyjęli za cel osiągnięcie dobrobytu, bezpieczeństwa oraz wszechstronny rozwój, ze szczególnym uwzględnieniem płaszczyzny gospodarczej oraz politycznej. Proces budowy Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej jest formą integracji w regionie Azji Wschodniej, wypracowany na zasadzie konsensusu, który uwzględnia lokalne uwarunkowania³.

2. Koncepcje Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej

Dyskusja w sprawie Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej, odbywa się zarówno na szczeblu rządowym, jak i pozarządowym. Przed przystąpieniem do analizy poszczególnych idei należy zwrócić uwagę na kwestie, które utrudniają wypracowanie wspólnej wizji Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej. Po pierwsze, w regionie Azji Wschodniej występują wyraźne dysproporcje w rozwoju gospodarczym poszczególnych państw regionu, przy czym należy zauważyć, iż współpraca na płaszczyźnie gospodarczej przynosi największe korzyści. Po drugie, trudności na płaszczyźnie politycznej są wynikiem braku wspólnych priorytetów politycznych państw azjatyckich. Sytuacja wewnętrzna poszczególnych państw regionu sprawia, iż nie wypracowały one mechanizmów wielostronnej współpracy. Po trzecie, wysokie zróżnicowanie pod względem języka oraz kultury wyróżnia region Azji Wschodniej na tle innych regionów świata.

2.1. Koncepcje gospodarcze

W celu wypracowania odpowiedniej koncepcji gospodarczej Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej państwa regionu poszukują metod, które zmniejszą dystans pomiędzy państwami słabo rozwiniętymi, a państwa wysoko rozwiniętymi, co

---

² J. Marzec, Integracja ekonomiczna w ramach Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo – Wschodniej, „Consensus”, 2008, nr 10, s. 82.

³ Sh. Breslin, Ch.W. Hughes, N. Phillips, B. Rosamond, New Regionalism in the Global Political Economy: Theories and Cases, Nowy Jork 2002, s. 51–56.

w przyszłości przełoży się na funkcjonowanie Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej. Rządy państw Azji Wschodniej podejmują działania na rzecz liberalizacji oraz harmonizacji reguł handlu i inwestycji, jak również budują instytucje, których celem jest ułatwienie współpracy na płaszczyźnie gospodarczej.

Powyższe czynniki mają wpływ na wielość koncepcji występującej na płaszczyźnie gospodarczej. Poniżej przedstawione zostaną główne założenia idei bloków handlowych oraz idei porozumień handlowych. Zarówno Li Luoli – propagator koncepcji bloków handlowych, jak i Negesh Kumar – propagator koncepcji porozumień handlowych – są przekonani o dużym prawdopodobieństwie powodzenia i rozwinięcia współpracy na inne płaszczyzny integrującego się bloku państw azjatyckich.

2.1.1. Idea bloków handlowych

W ramach koncepcji bloków handlowych wykształciły się dwie odmienne idee współpracy, mianowicie idea trzech wspólnot oraz idea strefy wolnego handlu. Wyżej wymienione idee posiadają cechy wspólne, do których należą:

- rozwój oparty o jedną dominującą płaszczyznę współpracy, która swoim zasięgiem rozciągnie się na pozostałe sfery, stanowiąc w ten sposób siłę napędową dla integracji w regionie Azji Wschodniej;
- konieczność podejmowania decyzji na zasadach konsensusu;
- współpraca wzbogacona o wymianę doświadczeń oraz pomoc techniczną⁴.

Zmaterializowanie się Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej w oparciu o koncepcję bloków handlowych dla państw wchodzących w jej skład oznacza funkcjonowanie w oparciu o: pełną liberalizacja reguł handlu oraz usług, rozwój infrastruktury, ze szczególnym uwzględnieniem państw najsłabiej rozwiniętych, oraz instytucjonalizację mechanizmów współpracy⁵.

W ramach idei bloków handlowych zarówno Li Luoli, propagator idei trzech wspólnot, jak i przedstawiciele z *Japan Association of Corporate Executives* – propagatorzy idei stref wolnego handlu - postulują potrzebę wyboru kluczowych sektorów współpracy⁶.

Mimo, wielu cech wspólnych wspomnianych idei, istnieją również istotne różnice. Idea trzech wspólnot zakłada oparcie współpracy na bazie trzech jednocześnie

---

⁴ L. Luoli, Reflection on East Asia Community, [w:] Modernization in East Asia, red. R. H. Brown, W.T. Liu, Westport 1992, s. 22 - 32.

⁵ H. Soesastro, Realizing the East Asia Vision, Jakarta 2005, s. 13.

⁶ Członkowie państw ASEAN wybrali następujące sektory współpracy: produkcja drzewa, motoryzacja, produkcja gumy, tekstylia i ubrania, produkty rolnicze, rybołówstwo, elektronika, e-ASEAN, opieka zdrowotna, turystyka; za www.aseansec.org.

rozwijających i integrujących się wspólnot. Punktem wyjścia dla budowy Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej w oparciu o idee trzech wspólnot jest rozpoczęcie współpracy w ramach wspólnoty gospodarczej, która poprzez „rozlanie się” na wspólnotę polityczną oraz wspólnotę społeczno - kulturową, utworzy Wspólnotę Wschodnioazjatycką. Istotą powyższej idei jest przedmiotowy charakter współpracy. Stawia to państwa analizowanego regionu przed wyzwaniem, jakim jest konieczności znalezienia równowagi pomiędzy państwami rozwiniętymi (Japonia, Chin, czy Korea Południowa), a państwami słabo rozwiniętymi (Laos, Birma, Kambodża). W dalszym toku proces ten wymusi na ośrodkach decyzyjnych poszczególnych państw regionu rozszerzenie współpracy, wychodzącą poza wspólnotę gospodarczą.

Z kolei współpraca w oparciu o ideę strefy wolnego handlu ma charakter podmiotowy, szczegółowo określa podmioty w ramach dwóch wydzielonych subregionów. W pierwszej kolejności współpraca ma doprowadzić do zaciśnięcia współpracy w dwóch wydzielonych subregionach, a następnie pomiędzy dwoma wykształconymi wcześniej subregionami, to jest subregionie Azji Północno - Wschodniej oraz Azji Południowo - Wschodniej. Efektem powyższej współpracy ma być utworzenie Północno - Wschodniej Strefy Wolnego Handlu (skupiającej Chińską Republikę Ludową, Japonię, Koreę Południową) oraz Południowo - Wschodniej Strefy Wolnego Handlu (skupiającej państwa wchodzących w skład Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo - Wschodniej - *ASEAN*). Toteż podstawowym warunkiem utworzenia Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej jest osiągnięcie przez państwa wyżej wymienionych stref porównywalnego poziomu gospodarczego⁷. Jednakże przy realizacji Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej w oparciu o idee strefy wolnego handlu istnieje ryzyko pogłębiania nierówności w poziomie rozwoju gospodarczego pomiędzy państwami, które wchodzą w skład każdej z wyżej wymienionych stref wolnego handlu.

2.1.2. Idea porozumień handlowych

Odmienne założenia leżą u podstaw koncepcji porozumień handlowych, której głównym propagatorem jest Negesh Kumar. Zbudowanie Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej w oparciu o ten model zakłada zawieranie bilateralnych porozumień pomiędzy państwami Azji Wschodniej. Istotą idei regionalnych porozumień handlowych jest utworzenie sieci zależności gospodarczych pomiędzy państwami analizowanego regionu. Za realizacją Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej w oparciu o idee porozumień handlowych przemawia fakt, iż porozumienia handlowe są płaszczyzną, na której państwa mają najwięcej wspólnych interesów.

---

⁷ H. Soesastro, s. 13.

Powyższa idea zyskuje zwolenników głównie ze względu na jej pragmatyczny charakter⁸. W praktyce oznacza zbudowanie Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej w oparciu o bilateralne, luźne porozumienia pomiędzy poszczególnymi państwami Azji Wschodniej.

pozytywną stroną zbudowania Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej na bazie idei regionalnych porozumień handlowych jest jej wysoki poziom specjalizacji w sektorze, w którym zostanie nawiązana współpraca. Z drugiej strony budowanie Wspólnoty w oparciu o analizowaną ideę może mieć negatywne skutki w postaci wystąpienia efektu „spaghetti bowl”⁹. Cechą charakterystyczną wspomnianego efektu jest przede wszystkim brak podmiotu – władzy koordynującej zachowania państw, jak również przypadkowością takiej współpracy. Przypadkowość będzie wynikiem braku popieranego przez wszystkie państwa wspólnego celu.

Należy pamiętać, że dla propagatorów idei porozumień handlowych Wspólnota Wschodnioazjatycka ma stworzyć ramy współpracy dla stosunków bilateralnych zawieranych przez państwa azjatyckie. Dzięki temu państwa wchodzące w jej skład będą osiągały maksymalne korzyści płynące ze współpracy handlowej. Doprowadzi to do stopniowego niwelowania różnic występujących w poziomie rozwoju gospodarczego pomiędzy poszczególnymi państwami regionu Azji Wschodniej. W następstwie zmniejszy dystans pomiędzy państwami najslabiej rozwiniętymi, a państwami rozwiniętymi.

Efekt „spaghetti bowl” nie przekreśla jednak szans na zbudowanie Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej w oparciu o idee regionalnych porozumień handlowych. Wspomniany efekt stanowi wyzwanie dla ośrodków decyzyjnych i wymusza na nich wypracowanie standardów oraz wyłonienie ośrodka koordynacji wspomnianych procesów. Ponadto wzrost współzależności prowadzi do sytuacji, w której użycie siły i zaburzenie współpracy przestaje być opłacalne dla podmiotów biorących udział w współpracy. Jak podkreślił, J. Levy „wojna przestaje być ekonomiczna, ponieważ kumuluje negatywne tendencje w postaci, zmniejszenia liczby ludności, zniszczenia ośrodków przemysłu, wzrostu stopy zadłużenia państwa, co prowadzi do utraty zysków, przekłada się na spadek w handlu międzynarodowym”¹⁰. Powyższe działanie będzie stanowiło pewnego rodzaju katalizator negatywnych tendencji, jak również umożliwi współpracę w ramach pozostałych płaszczyznach.

---

⁸ Recommendations Towards the Realization of an East Asian Community - Working to Build Confidence with East Asian Countries, Tokio 2006, s. 8–9.

⁹ Ji Ken, Emerging East Asia Community?, The Japan - USA Dialogue, an East Asia Community and the United States, Conference Paper, Tokio 2006, s. 6–8.

¹⁰ J. Czaputowicz, Bezpieczeństwo międzynarodowe w teoriach stosunków międzynarodowych, [w:] Bezpieczeństwo międzynarodowe, Teoria i praktyka, red. K. Żukowska, M. Gracik, Warszawa 2006, s. 61.

Entuzjaści idei porozumień handlowych stoją na stanowisku, iż właśnie przez współpracę w takiej formie dojdzie do wykształcenia efektywnej i silnej Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej. Tak powstały blok zostanie utworzony pod nazwą Azjatycka Wspólnota Gospodarcza (*Asian Economic Community*)¹¹. Za takim stanem rzeczy przemawia zdaniem N. Kumara tworzenia coraz szerszych sieci zależności pomiędzy państwami regionu Azji Wschodniej.

2.2. Koncepcje polityczne

Problemy wynikające z debaty w sprawie idei politycznych Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej wynikają, z faktu braku w Azji Wschodniej wspólnych priorytetów politycznych. Istotnym problemem są kwestie związane z bezpieczeństwem, do tej pory państwa regionu Azji Wschodniej nie wykształciły mechanizmu systemu bezpieczeństwa kolektywnego. Wyżej wymienione problemy nie stanowią katalogu zamkniętego. Podejmowane, a następnie implementowane decyzje na płaszczyźnie politycznej mają znaczący wpływ na działania podejmowane na pozostałych płaszczyznach¹².

Debata w sprawie utworzenia Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej na płaszczyźnie politycznej stawia pytania dotyczące przede wszystkim charakteru współpracy. Poniżej zostaną poddane analizie koncepcje polityczne takie jak: idea pokojowego współistnienia oraz idea pragmatycznego partnerstwa.

2.2.1. Idea pokojowego współistnienia

Koncepcja pokojowego współistnienia została wypracowana na forum Grupy ds. Wizji Azji Wschodniej (*East Asian Vision Group*). W dokumencie przygotowanym przez ekspertów wchodzących w jej skład ideę pokojowego współistnienia zdefiniowano jako współpracę państw podejmowaną na zasadach współpracy funkcjonalnej, przyczyniającej się do zbliżania państw Azji Wschodniej w celu zbudowania Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej¹³.

Cechą łączącą państwa wchodzące w skład Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej będzie wspólne przeznaczenie oraz rozwiązywanie wspólnych wyzwań, przed którymi stoją państwa Azji Wschodniej. Należy zwrócić uwagę, iż szeroka współpraca po-

---

¹¹ N. Kumar, *Towards a Broader Asian Community: Agenda for the East Asia Summit*, New Delhi 2005, s. 8–9.

¹² T. Yamada, *Toward a Principled Integration of East Asia: Concept of an East Asia Community*, Tokio 2005, s. 28–34.

¹³ East Asia Vision Group, *Towards an East Asian Community Region of Peace, Prosperity and Progress*, Dżakarta, 2001, s. 15–17.

lityczna, oparta na poszanowaniu kwestii rządów narodowych, wzmocni region Azji Wschodniej na arenie międzynarodowej oraz przyczyni się do rozszerzenia udziału regionu w procesach i ewolucji nowego porządku światowego.

Jak wskazuje profesor Yoshida Say proces budowy Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej w oparciu o idee pokojowego współistnienia przyczyni się do zbudowania wspólnoty bezpieczeństwa. Jego zdaniem kwestie polityczne, a nie gospodarka stanowią siłę napędową dla rozwoju budowy Wspólnoty. Zdaniem Saya kwestie bezpieczeństwa będą konstytuować rozwój współpracy również po osiągnięciu Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej. W dalszej perspektywie idea pokojowego współistnienia przyczyni się do uwrażliwienia nowo powstałego bloku na zagrożenia płynące zarówno z zewnątrz, jak i z wewnątrz regionu. Poza tym blok bezpieczeństwa, jakim stanie się Wspólnota Wschodnioazjatycka, w swoich ramach wypracuje mechanizmy efektywnego reagowania na pojawiające się zagrożenia¹⁴.

Z kolei Tan Sir podkreśla, iż istotą Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej zbudowanej w oparciu o idee pokojowego współistnienia ma być jej multilateralny charakter. Stawia, więc to powstającą Wspólnotę w opozycji do bilateralnych stosunków pomiędzy poszczególnymi państwami regionu ze Stanami Zjednoczonymi, które obecnie tworzą system „*hub and spoke architecture*”¹⁵.

Wydaje się, iż rządy państw Azji Wschodniej popierają idee pokojowego współistnienia. Świadczą o tym działania, jakie podejmują, między innymi stopniowa redukcja broni, eliminacja konfliktów zbrojnych w ramach analizowanego obszaru.

Jak podkreśla, były premier Australii John Howard, realizacja idei pokojowego współistnienia przyczyni się do tego, że państwa biorące udział w jej tworzeniu odejdą od utartego schematu, jakim jest budowanie bloku opartego na dominacji jednego państwa. Jego zdaniem w następstwie tak prowadzonej integracji nastąpi otwarcie Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej na współpracę z podmiotami pochodzącymi spoza regionu Azji Wschodniej¹⁶.

Wspólnota Wschodnioazjatycka zbudowana na bazie analizowanej idei przyczyni się do zbudowania bloku państw, którego priorytetem będą stanowiły działania zmierzające do budowania pokoju, a co za tym idzie szeroko rozumianego rozwoju.

---

¹⁴ Z. Yongjin, *The Pursuit of an Ideal in East Asia*, >> <http://www.iseas.edu.sg/viewpoint/zy9may07.pdf> << [odczyt. 23.06.2007].

¹⁵ T. Sir, *The Making of an East Asian Community: Strategic Challenges, Strategic Responses*, Tokio 2004, s. 4 - 6.

¹⁶ S. Shigematsu, *CEPEA: It is Possible to Organized Asian - Oceanic Community?*, “*The Otemono Journal of Australian Studies*”, 2006 vol. 32, s. 26.

2.2.2. Idea pragmatycznego partnerstwa

Przeciwwągią dla prezentowanej powyżej idei jest idea pragmatycznego partnerstwa, która jest promowana przez CEPEA (*Comprehensive Economic Partnership in East Asia*). Główne założenia idei pragmatycznego partnerstwa zostały przedstawione w kilku punktach:

- Państwa regionu Azji Wschodniej powinny podzielać wspólną wizję wspólnoty oraz określić i dążyć do jednego wspólnego celu, czyli utworzenia Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej;
- Współpraca w sektorach o wysokim poziomie rozwoju;
- Wybranie obszaru współpracy, który w przyszłości będzie siłą napędową procesu budowy Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej;
- Wypracowanie standardów implementacji podjętych decyzji i przyjętych reguł działania, które mają na celu ułatwienie współpracy;
- Wypracowanie mechanizmów mających zapewnić swobodę w przepływie ludzi oraz współpracy w dziedzinie energii i środowiska;
- Wypracowanie mechanizmów służących unifikacji standardów, a także przyjęcie norm prawa, ze szczególnym uwzględnieniem praw własności intelektualnej;
- Rozszerzenie kręgu podmiotów biorących udział w procesie budowy Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej o podmioty nie wchodzące w skład regionu Azji Wschodniej.

Realizacja powyższych założeń otworzy możliwość współpracy dla Australii, Nowej Zelandii oraz Indii, jednak przy zachowaniu pierwszeństwa w procesie budowy Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej państwom, które biorą udział w procesie ASEAN +3.

Należy zaznaczyć, iż rozszerzenie członkostwa na państwa pochodzące spoza regionu ma znaczenie pragmatyczne. Jak podkreśla S. Shigematsu, „państwa z zewnętrznego kręgu, będą stanowiły barierę ochronną dla zmaterializowania się koncepcji Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej”¹⁷.

Zwolennikiem idei pragmatycznego partnerstwa jest Yasuhiro Nakasone, który podczas spotkania w ramach EAS w Kuala Lumpur, postulował rozszerzenie Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej o Federację Rosyjską. Głównym argumentem, który przytacza są zasoby surowców energetycznych. Ponadto, proponuje również członkostwo Stanów Zjednoczonych, ze względu na wsparcie udzielane dla regionalnego systemu bezpieczeństwa¹⁸.

---

¹⁷ Tamże, s. 20 – 26.

¹⁸ Asian Leaders Trade Ideas to Build Regional Cooperation
>><http://www.nni.nikkei.co.jp/FR/NIKKEI/inasia/future/2006/2006news11.html><<
[odczyt. 29.05.2006].

Przydatność oraz skuteczność idei pragmatycznego partnerstwa dostrzegł również Tan Sri. Jego zdaniem idea pragmatycznego partnerstwa jest oparta na zasadach demokratycznych. Zadaniem wspomnianego profesora istotą powyższej idei jest zbudowanie Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej, przy czym jak zaznacza idea pragmatycznego partnerstwa ma w przyszłości zapobiec wyłonieniu hegemonu, dzięki czemu pomiędzy państwami członkowskimi będą panowały zasady równowagi i niedyskryminacji¹⁹.

2.3. Koncepcje społeczno – kulturowe

Jak wspomniano powyżej region Azji Wschodniej jest w dużym stopniu podzielony pod względem kulturowym. Ze względu na wspomnianą różnorodność, region Azji Wschodniej określany jest mianem mozaiki²⁰. Dlatego mówiąc o wartościach uznawanych przez narody Azji Wschodniej można odwołać się do filozofii Konfucjusza. Przyjęcie tego systemu powoduje implikacje w stosunkach między tamtejszymi państwami. Tworzy to problem w postaci trudności w wypracowaniu wspólnych wartości, które byłyby dzielane przez wszystkie państwa należące do analizowanego regionu.

Afirmowanie zasady suwerenności zapewnia nieinterwencje w wewnętrzne sprawy państw i przekłada się na potrzebę zachowania kulturowej tożsamości, jak również oznacza brak zgody na bezwarunkowe przyjmowanie wartości Zachodu, a w szczególności brak zgody na uznanie wartości zachodnich za wartości uniwersalne²¹. Dlatego też w tej części opracowania zostanie przedstawiona koncepcja wartości azjatyckich.

2.3.1. Idea wartości azjatyckich

Dopełnieniem koncepcji gospodarczych i politycznych jest idea wartości azjatyckich, która oddaje najpełniej aspirację, jakimi kierują się rządy państw azjatyckich w swoich działaniach. Idea wartości azjatyckich jest powiązana z koncepcją zbudowania Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej zaproponowanej przez dr Mahathira Mohammada. Podobnego zdania jest również Lee Kuan Yew. Propagatorzy idei wartości azjatyckich przeciwstawiają upadek zachodniego społeczeństwa, bogatej cywilizacji azjatyckiej. Jak twierdzi, Mahathir Mohammad sukces gospodarczy, jaki odniosły państwa regionu Azji Wschodniej jest efektem wartości azjatyckich. Tożsamość azjatycka stanowi podstawę kreowania dobrze prosperującego społeczeństwa. Ponadto dogłębne i przejrzyste

---

¹⁹ T. Sri, s. 7.

²⁰ S. Ginsburg, J.E. Brusca, *The Pattern of Asia*, Nowy Jork 1958, s. 24.

²¹ E. Haliżak, *Wspólnota Pacyfiku, a Wspólnota Wschodnioazjatycka*, Warszawa 2006, s. 27–28.

wpracowanie wspólnych wartości zapewni stworzenie unikalnej i oryginalnej Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej²². Krytyczne spojrzenie na liberalną demokrację, która w sposób bezkrytyczny jest promowana przez Zachód, jego zdaniem przyczyniła się do „rozkładu i niszczenia dobrze zapowiadające się wspólnoty w imię indywidualnych praw, niszczenia wiary, uprzywilejowanych instytucji, które niszczą społeczeństwo”²³.

Natomiast Lee Kuan Yew, przekonuje, że Zachód odrzucił wartości azjatyckie, poprzez zanegowanie faktu „stawiania się” regionu Azji Wschodniej centrum świata. W swoich wypowiedziach pokazuje niewydolność zachodniego systemu wartości, spowodowaną w głównej mierze położeniem nacisku na prawa indywidualne, a nie jak ma to miejsce w regionie Azji na prawa kolektywne²⁴.

Powyższy punkt widzenia podziela również premier Gog Chok Tong, który stwierdził: „Kontynuowanie sukcesu, poprzez prowadzenie poprawnej polityki gospodarczej nie jest wystarczające. Ważne są również czynniki niegospodarcze - jak określenie sensu wspólnoty i obywatelstwa, dyscyplina i ciężka praca, silne wartości moralne i więzi rodzinne. Typ społeczeństwa determinuje funkcjonowanie państwa oraz struktur w skład, których wchodzi państwo. Najważniejsze jest poczucie społecznej solidarności i identyfikacji narodowej. Bez tych kluczowych czynników nie możemy być szczęśliwym i dynamicznym społeczeństwem”²⁵.

Jedną z głównych przesłanek idei wartości azjatyckich jest uznanie interesów wspólnoty nad interesami jednostki. Taki stan rzeczy jest wynikiem świadomości poczucia grupy, przejawiającej się w lojalności w stosunku do członków rodziny, klanów, sąsiedztwa, a skończywszy na wspólnocie. Świadomość grupy prowadzi do działania na rzecz wspólnoty. Połączenie hierarchicznego modelu społeczeństwa, pielęgnowanie wartości takich, jak oszczędność, oddanie rodzinie oraz ciężka praca, ma wpływ na wzrost moralności publicznej, harmonii, jak również przyczynia się do dynamicznego rozwoju społeczeństwa w regionie Azji Wschodniej.

Idea wartości azjatyckich narodziła się z przekonania o tym, iż zachodni styl demokracji przyczynił się do niezdyscyplinowania i stworzenia warunków hamujących rozwój. Nacisk jaki kładą rządy państw zachodnich na prawa indywidualne oraz kwestie wolności obywatelskich przyczynia się do destabilizacji w poszczególnych regionach świata. Wobec powyższego Mahathir Mohammad przekonuje, iż wartości

---

²² C. Hernandez, *An Open Community with Universal Values*, Tokio 2003, s. 20–21.

²³ W. A. Manan, *A Nation in Distress: Human Rights, Authoritarianism, and Asian Values in Malaysia*, „*Journal of Social Issues in Southeast Asia*”, 1999, vol. 14, s. 360–368.

²⁴ L. Kuan Yew, *Democracy Human Rights and the Realities*, Przemówienie wygłoszone w dniu 10 listopada 1992 roku w Cambridge.

²⁵ W. A. Manan, s. 362.

europijskie są wartościami europejskimi, natomiast wartości azjatyckie są wartościami uniwersalnymi²⁶.

Celem idei wartości azjatyckich jest zbudowanie silnego społeczeństwa regionu Azji Wschodniej, co w dalszej perspektywie przyczyni się do łatwiejszego wyartykułowania wspólnego przeznaczenia oraz wzmocnienia Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej. Istotą idei wartości azjatyckich jest zachowanie unikalności regionu Azji Wschodniej, przy równoczesnym otwarciu się na kwestie dotyczące praw człowieka, demokracji oraz wolności.

Podobnego zdania jest Carolina Hernandez. Jej zdaniem idea wartości azjatyckich wypracowana na bazie wspólnej tożsamości ma zabezpieczyć mieszkańców regionu Azji Wschodniej przed marginalizacją i przekształceniem ich w ludzi Zachodu drugiej kategorii. Sugeruje jednak, iż wypracowanie wartości azjatyckich powinno polegać na połączeniu najlepszych zachodnich oraz wschodnich wartości. Zdaniem Hernandez wartości wschodnie/azjatyckie będą stanowiły podstawę tożsamości i spójności regionalnej, natomiast wartości zachodnie będą warunkowały proces budowy Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej, czyniąc ją dynamiczną i dojrzałą. Powyższa synteza wpłynie na ścisłą integrację oraz wypracowanie w ramach ugrupowania mechanizmów współpracy wielostronnej w duchu zrozumienia i zaufania²⁷.

3. Formy Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej

Dopełnieniem powyższych koncepcji Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej jest wykształcenie dwóch form Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej: Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo - Wschodniej (ASEAN) oraz Wspólnota Gospodarcza Azji i Pacyfiku (APEC). Obecnie toczy się debata, która z form ma większe szanse na realizowanie Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej.

3.1. Wspólnota Gospodarcza Azji i Pacyfiku (APEC)

Od początku istnienia Wspólnota Gospodarcza Azji i Pacyfiku jest traktowana, jako główne forum współpracy w regionie. Wpisuje się ona w logikę współpracy w ramach Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej. Na płaszczyźnie gospodarczej odzwierciedla ideę porozumień handlowych, natomiast na płaszczyźnie politycznej idee pragmatycznego współistnienia. Należy również zauważyć, że główną płaszczyzną współpracy w ramach APEC jest gospodarka. Zgoda na uczestniczenie w pracach ugrupowania Stanów Zjednoczonych, pokazuje akceptację obecności tego państwa w regionie.

---

²⁶ Tamże, s. 417.

²⁷ C. Hernandez, s. 20–21.

W kwestiach gospodarczych, taki stan rzeczy spowodowany jest głównie zdobyciem rynku zbytu dla towarów pochodzących z regionu Azji Wschodniej. Pokazuje również, że państwa Azji Wschodniej dążą - chociaż w bardzo ostrożny sposób - do „otwarcia się” na gospodarki nie wchodzące w skład regionu azjatyckiego. Od 1994 roku APEC podejmuje działania na rzecz liberalizacji handlu, jednak z zachowaniem swojej specyfiki odnoszącej się do liberalizacji jednostronnej. W praktyce oznacza to możliwości przyznania przywilejów państwom nie wchodzącym w skład Wspólnoty Gospodarczej z jednej strony oraz przyznanie poszczególnym państwom APEC możliwości przyznawania preferencyjnych taryf handlowych państwom spoza regionu, bez konieczności zgody pozostałych państwa członkowskich²⁸. Dzięki tak prowadzonej polityce proeksportowej państwa członkowskie APEC dążą do pozbycia się nadwyżek w produkcji oraz otwarcia się na inwestycje zagraniczne w regionie.

Tan Sri, przekonuje, iż ze względu na charakter współpracy, nie można doprowadzić do wyeliminowania Wspólnoty Gospodarczej Azji i Pacyfiku ze stosunków międzynarodowych w regionie. Ponadto zwraca uwagę, iż w ramach Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej państwa wchodzące w jej skład powinny wypracować mechanizmy prowadzące do głębokiej i efektywnej współpracy²⁹.

Na płaszczyźnie politycznej APEC również pełni doniosłą rolę. Argumentem przemawiającym na rzecz APEC jest jej niski poziom instytucjonalizacji, co w początkowej fazie zachęca państwa regionu Azji Wschodniej do działania w ramach tego ugrupowania. Istotne znaczenie APEC ma jej wpływ, jaki wywiera na stabilizację i bezpieczeństwo w omawianym regionie.

Jednak częściowe uzależnieni Wspólnoty Gospodarczej od Stanów Zjednoczonych, oraz brak mechanizmów wspólnego decydowania o przyznaniu przywilejów państwom spoza regionu przyczynia się do tego, że w przyszłość Wspólnota Wschodnioazjatycka zbudowana o taki model współpracy może doprowadzić do nieukonstytuowania się trzeciego bloku gospodarczo - politycznego, jakim w założeniu ma być Wspólnota Wschodnioazjatycka.

Zdaniem Tran Trong Toan'a odpowiednią formą współpracy jest Wspólnota Pacyfiku w ramach, której należy promować regionalną unikalność, która jest wynikiem jej wielopłaszczyznowego charakteru. Jak podkreśla działania na forum APEC przyczynią się do uwrażliwienia państw na różnorodność i akceptację³⁰. Ponadto za powodzeniem tej a nie innej formy przemawiają podjęte inicjatyw takie jak: *Dialogue on Interfa-*

---

²⁸ R. Galpin, APEC in a New International Order The National Bureau of Asian Research, Waszyngton 1995, s. 15.

²⁹ T. Sri, s. 10.

³⁰ T. T. Toan, APEC Inter – Cultural and Faith Symposium, Jakarta 2006.

ith Cooperation: Community Building and Harmony, osiągnięty w Jakarcie w grudniu 2004 roku, *Asia-Europe Meeting Inter-Faith Dialogue*, osiągnięte w Bali w czerwcu 2005 roku oraz *Declaration of the Cebu Dialogue on Regional Interfaith Cooperation for Peace, Development and Human Dignity* – w Cebu w marcu 2006 roku.

3.2. Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo – Wschodniej (ASEAN)

Kolejną z proponowanych form współpracy w regionie Azji Wschodniej jest Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo – Wschodniej. Zdaniem Li Luoli Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo – Wschodniej stanowi kamień węgielny Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej. Argumenty które przytacza odnoszą się do efektywnej współpracy na płaszczyźnie gospodarczej, która powinna być kontynuowana. Po drugie zwraca uwagę na płaszczyznę polityczną, w ramach której nastąpi wzmocnienie dialogu i komunikacji poprzez organizowanie corocznych spotkań przywódców i ministrów. Podkreśla również sukces państw ASEAN, które przez podejmowane inicjatywy stały się płaszczyzną współpracy pomiędzy państwami Stowarzyszenia, a gospodarkami trzech państw: Chin, Japonii oraz Korei Południowej. Wspomniane państwa podpisały ze Stowarzyszeniem porozumienia tzw. ASEAN+1. Działania podejmowane na forum ASEAN powodują, iż odgrywa ono kluczową rolę w procesie budowania Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej i jest niezbędnym elementem w integracji gospodarczej w regionie Azji Wschodniej³¹.

ASEAN urzeczywistnia idee bloków handlowych, przyczynia się do rozwoju gospodarczego państw subregionu Azji Południowo – Wschodniej, a przede wszystkim stwarza warunki dla rozwoju współpracy dwu- i wielostronnej.

Państwa członkowskie ASEAN są przekonane o roli, jaką odgrywa Stowarzyszenie w procesie budowy Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej. W ramach Stowarzyszenia opracowano własną koncepcję wspólnoty. Jak podkreśla członek *the Japan Forum on International Relations, Inc.* Yoshida Haruki ASEAN, ze względu na zakres współpracy, ma do spełnienia bardzo ważną rolę w tworzącej się Wspólnocie Wschodnioazjatyckiej. W ramach swojej działalności Forum Regionalne ASEAN (*ASEAN Regional Forum*) obok kwestii gospodarki, podejmuje również kwestie bezpieczeństwa. Tym samym, sprawia, iż Stowarzyszenie spełnia istotną rolę w procesie budowy Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej³².

Za dominującą rolę ASEAN w procesie tworzenia Wspólnoty Wschodnioazjatyck-

---

³¹ L. Luoli, s. 39 – 45.

³² D.W. Edgington, *Road to ASEAN – 10. Japanese Perspectives on Economic Integration*, “Pacific Affairs”, 2001, vol. 74, s. 286–274.

kiej oraz jej dalszego funkcjonowania przemawia liczba inicjatyw podejmowanych w jej ramach. Do głównych należy zaliczyć proces ASEAN+3 oraz Szczyt Azji Wschodniej (*East Asia Summit*). Pierwszy z nich tworzy ramy współpracy dla państw członkowskich ASEAN z państwami subregionu Azji Północno – Wschodniej. Efektem współpracy wymienionych podmiotów jest przyjęcie Deklaracji z Kuala Lumpur, w której powtórzono, iż realizacja Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej stanowi cel długoterminowy. Dążenie państw członkowskich ASEAN+3 do zbudowania Wspólnoty jest spowodowane wspieraniem regionalnego pokoju i bezpieczeństwa oraz szeroko pojętego dobrobytu, a także wspieraniem współpracy na wszystkich płaszczyznach. Jak podkreślono we wspomnianej Deklaracji: „Rozwój osiągnięty w ramach procesu ASEAN +3, przyniesie wielostronne korzyści i bliższe powiązania państw uczestniczących, na wszystkich płaszczyznach, co przełoży się na zbudowanie Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej”³³.

Należy również pamiętać, iż przedstawiciele państw wchodzących w skład ASEAN kładą duży nacisk na przyspieszanie implementacji krótko, średnio oraz długoterminowych założeń sformułowanych przez Grupę Studyjną ds. Azji Wschodniej (*East Asian Study Group*) w *Finaly Report* ³⁴.

Rząd Chin popiera proces ASEAN +3 i przypisuje mu przewodnią rolę w procesie budowania Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej. Jak podkreśla, członkostwo 13 państw we Wspólnocie Wschodnioazjatyckiej jest optymalne i zapewnia powstającej Wspólnocie charakter zamknięty tylko i wyłącznie do państw azjatyckich³⁵.

Podobnego zdania są również rządy Malezji oraz Tajlandii. Premier Malezji Abdullah Badawi podkreślił, że trzon tworzącej się Wspólnoty stanowią państwa ASEAN +3: „Rozmawiamy o Wspólnocie Wschodnioazjatyckiej, nie wiem jak ma do niej należeć Australia, czy też Nowa Zelandia. Nawet, jeśli wspomniane państwa są bliskimi sąsiadami, nie mają wspólnych interesów. Z kolej odwrotna sytuacja jest z Indiami, które mają wspólne interesy z państwami regionu Azji Wschodniej”³⁶.

Takie identyfikowanie procesu Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej sprzyja szczegółowej definicji podmiotów współpracy, tworząc w ten sposób zamknięty katalog członków przyszłej Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej.

Kolejnym procesem w ramach ASEAN są Szczyty Azji Wschodniej (*EAS*), które zostały zaproponowane przez Grupę ds. Wizji Azji Wschodniej. Powyższa forma współpracy została wymieniona zarówno w kategorii celów średnio- , jak i długoterminowych. Mimo, iż początkowo EAS stanowiło zmodernizowaną wer-

---

³³ aseansec.org

³⁴ S. Leong, *The Road to East Asian Community*, Osaka 2006, s. 6.

³⁵ D.W. Edgington, s. 284 - 286.

³⁶ *Recommendations Towards the Realization...*, s. 51–58.

sję ASEAN+3, jej znaczenie wzrosło. Według Deklaracji z Kuala Lumpur EAS stanowi: „otwarte, przejrzyste, zewnętrznie nastawione forum, którego uczestnicy, dążą do umocnienia światowych norm i uniwersalnie rozpoznawalnych wartości. Dzięki temu to właśnie EAS będzie centrum współpracy regionalnej w Azji Wschodniej”³⁷.

Jak słusznie zauważył Ralph Cossa, realizacja Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej na bazie EAS przyczyni się do rozszerzenia podmiotów biorących udział w procesie, co z kolei zapewni powstającej Wspólnocie Wschodnioazjatyckiej otwarty i niezdefiniowany zakres podmiotowy. W ramach EAS współpraca ma objąć państwa, które tradycyjnie były uważane za państwa spoza regionu. Powyższa sytuacja może w przyszłości przyczynić się do redefinicji pojęcia regionu Azji Wschodniej. Wątpliwości budzi otwarty charakter współpracy, który może doprowadzić do zahamowania działań zmierzających do pogłębienia współpracy w ramach Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej³⁸.

Przeciwnego zdania jest premier Badawi, który podkreśla, iż: „EAS nie może odgrywać kluczowej roli w budowaniu Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej, ponieważ państwa biorące udział w spotkaniach nie podzielają wspólnych interesów, a Wspólnota Wschodnioazjatycka to przede wszystkim wspólnota interesów”³⁹.

Obok zmian w podejściu do wartości akceptowanych przez rządy państw regionu Azji Wschodniej na forum Stowarzyszenia państwa członkowskie dokonały zwrotu w myśleniu i podejściu do kwestii demokracji oraz ochrony praw indywidualnych. Państwa zainicjowały programy, których głównym celem jest promocja standardów demokratycznych oraz rządów prawa, co przyczyniło się do przyjęcia deklaracji w Bali Concorde II⁴⁰.

Za pełną akceptacją powyższej formy w ramach budowy Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej przemawia zbudowanie świadomości oraz obudzenie w rządach poszczególnych państw poczucia przynależności do regionu Azji Wschodniej. ASEAN jest akceptowane przez główne gospodarki azjatyckie, co sprzyja realizacji regionalnych inicjatyw⁴¹.

---

³⁷ H. Soesastro, *Building an East Asian Community Through Trade and Investment Integration*, Jakarta 2003, s. 16.

³⁸ R. Cossa, *East Asian and the United States: U.S. View - One Step Forward, Two Steps Back?*, Tokio 2006, s. 64.

³⁹ Tamże., s. 51.

⁴⁰ S. Shanmuganathan, *An East Asian Community? Regional and Global Dynamics: What the numbers say?*, Kioto 2007, s. 64 – 65.

⁴¹ D.T. Luong, *Regional Powers and the Building of an East Asian Community*, Hanoi 2004, s. 4–9.

Zdaniem B. Womack'a Stowarzyszenie odniesie również sukces w sferze wartości. Zwraca on uwagę na zmianę w myśleniu w kwestiach wartości demokratycznych jego członków. Mimo, nieudanej interwencji w Birmie, nastąpił zwrot w myśleniu liderów ASEAN, która rozpoczęła promocję i przyczynia się od ochrony podstawowych standardów demokratycznych i praw człowieka. Jednocześnie nadmienia, iż współpraca społeczna i kulturowa jest spoiwem procesu budowy Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej⁴².

Podobnego zdania jest Tan Sri, który przypisuje pierwszoplanową rolę Stowarzyszeniu Narodów Azji Południowo - Wschodniej. Jego zdaniem jest to jedyne forum, w ramach którego odbywa się szeroka debata dotycząca kwestii związanych ze społeczeństwem takich jak: zdrowie, edukacja, wymiana kulturowa. Proces ASEAN+3 jest przykładem współpracy funkcjonalnej w ramach, którego uczestnicy dążą do zbudowania regionalnych mechanizmów współpracy. Poza tym, jest to jedna z nielicznych form, która dąży do połączenia wysiłków w ramach płaszczyzny społeczno – kulturowej, łączy w sobie działania rządów poszczególnych państw, organizacji społecznych oraz organizacji pozarządowych. Zdaniem uczestników procesu wspomniane trzy poziomy współpracy odgrywają znaczącą rolę w budowaniu więzi kulturowych i tworzeniu ułatwień oraz rozwiązań w kwestiach społecznych. Dzieje się tak poprzez podejmowanie różnych programów działania jak utworzenie „*the ASEAN People's Assembly*” (APA), która dzięki corocznym spotkaniom przedstawicieli społeczeństw promuje zawieranie stosunków i nawiązywanie współpracy wśród organizacji społecznych państw wchodzących w skład Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo - Wschodniej⁴³.

4. Uwagi końcowe

Decyzje podejmowane przez rządy państw, jak również ich implementacja, miały przyczynić się do dostosowania zasad działania do nowej rzeczywistości międzynarodowej. Integracja w ramach Azji Wschodniej od początku napotykała wiele trudności. Po pierwsze - ze względów gospodarczych - mimo szybkiego wzrostu gospodarczego analizowanego regionu, nadal występuje asymetria w poziomach rozwoju poszczególnych państw. Państwa południowej części regionu nie zbliżyły się do poziomu rozwoju państw północnych. Po drugie – ze względów politycznych oraz nierozwiązanych problemów terytorialnych. Jednak największym wyzwaniem, przed

---

⁴² B. Womack, China and Southeast Asia: Asymetry, Leadership and Normalcy, “Pacific Affairs”, 2003 vol. 76, nr 4, s. 529 - 535.

⁴³ A. Tanaka, Prospects for East Asia Community, [w:] Challenges to Trilateral Cooperation, Tokio 2006, s. 31.

którym stoją państwa Azji Wschodniej, jest wypracowanie wspólnych wartości podzielanych przez wszystkie państwa regionu.

Obecnie Wspólnota Wschodnioazjatycka jest w momencie „stawania się” (*work – in- progress*). Duża liczba inicjatyw podejmowanych przez państwa świadczy o wadze, jaką przywiązują rządy państw Azji Wschodniej do osiągnięcia Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej.

Szerokie *spectrum* działania państw regionu, objawiające się we współpracy na płaszczyźnie gospodarczej, politycznej oraz kulturowo – społecznej dowodzi, że proces budowania Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej stanowi ważny element polityki zagranicznych państw azjatyckich.

Celem przeprowadzonej analizy jest przybliżenie problemów wynikających z wielości koncepcji Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej oraz przedstawienie możliwości jej osiągnięcia.

Obecnie można prognozować, że Wspólnota Wschodnioazjatycka zostanie zrealizowana w całości. Państwa Azji Wschodniej dzięki zbudowaniu Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej utworzą silny blok gospodarczy. Współpraca w ramach tak funkcjonującej Wspólnoty przełoży się na współpracę na płaszczyźnie politycznej. Ponadto doprowadzi do sytuacji, w której animozje historyczne nie będą odgrywały pierwszoplanowej roli.

Realizacja Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej w oparciu o idee trzech wspólnot przyczyni się do zlikwidowania dysproporcji gospodarczych występujących pomiędzy państwami regionu, co przełoży się na współpracę na pozostałych płaszczyznach. Wyłoniony w powyższy sposób ośrodek koordynujący, zapewni alternatywę dla idei porozumień handlowych.

Po osiągnięciu wysokiego stopnia integracji na płaszczyźnie gospodarczej oraz politycznej, w sposób naturalny doprowadzi do momentu, w którym państwa przyjmą wspólne wartości azjatyckie. Wynika to przede wszystkim z faktu potrzeby oparcia współpracy nie tylko w oparciu o pragmatyczne przesłanki, od których zaczął się proces budowy Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej. Za adaptacją wspólnych wartości przemawia również fakt, iż Wspólnota Wschodnioazjatycka ma stanowić nie tylko wspólnotę państw, ale również wspólnotę społeczeństw, co w sposób naturalny sprzyja wypracowaniu wspólnych wartości.

Podsumowując, należy stwierdzić, że zmaterializowanie koncepcji Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej będzie nową jakością w stosunkach międzynarodowych. Państwa wchodzące w jej skład będą w stanie określić standardy oraz normy współpracy, jak również będą miały wpływ na stosunki międzynarodowe. Dalszy rozwój Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej przyczyni się do umocnienia pozycji regionu Azji Wschodniej na arenie międzynarodowej.